

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almenyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

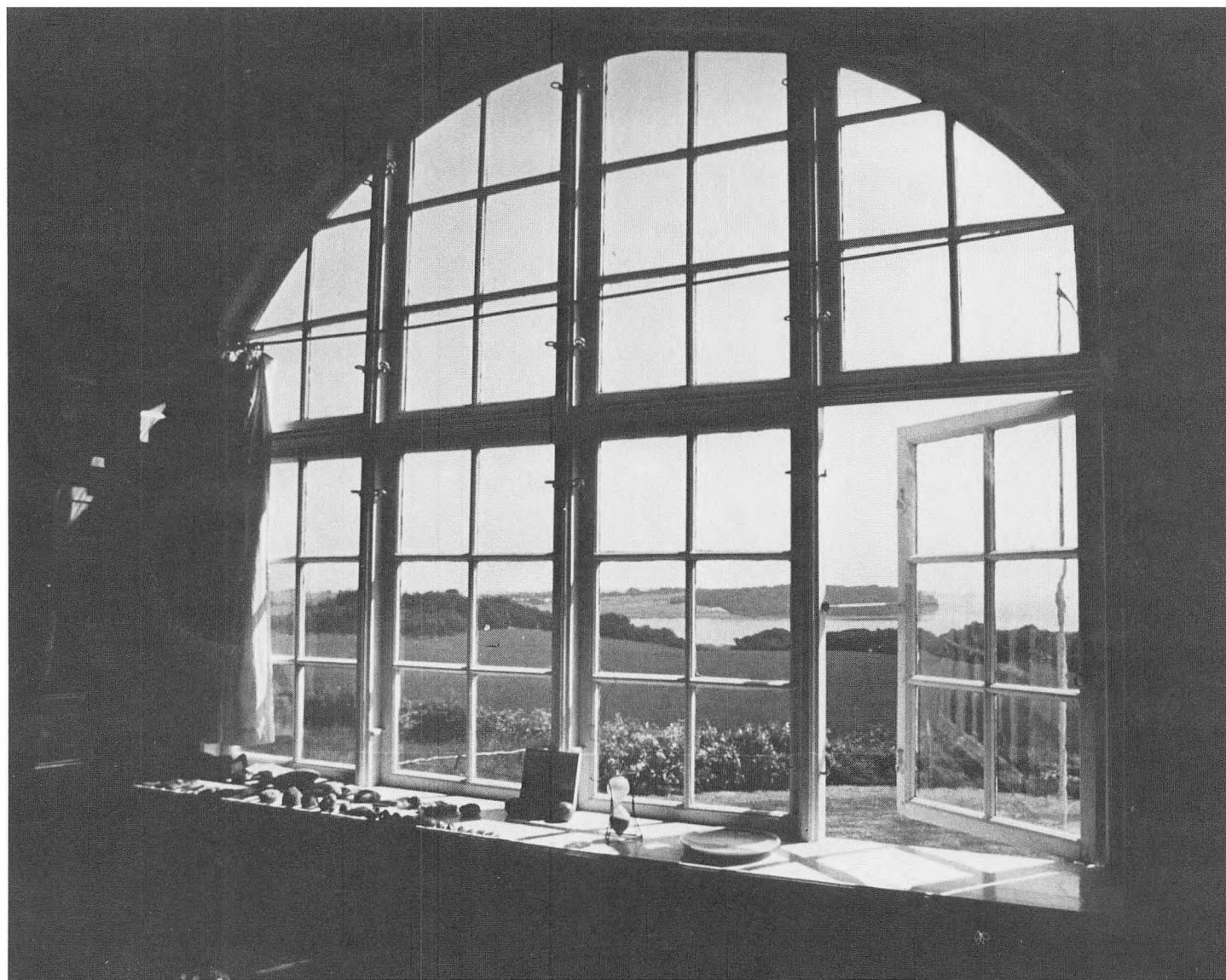
Den hvide rug, den blide rug -

Jeppe Aakjær og »Jenle«

Den hvide rug, den blide rug -

Jeppe Aakjær og »Jenle«

SOLVEJG BJERRE

Den hvide rug, den blide rug -

Jeppe Aakjær og »Jenle«

POUL KRISTENSENS FORLAG

Herning 1980

Bogens billeder er fra »Jenle«s billedarkiv
Omslagsbilledet: Rugen drær omkring Jenle, samt
fotografierne side 2, 61, 62 og 63 er af John Brieghel-Müller
Billedet side 56 er af A. Knudsen, side 58 til venstre
er fotograferet af Kate Storm

Den hvide rug, den blide rug –
Jeppe Aakjær og »Jenle«

© Solvejg Bjerre

Bogen er trykt og udgivet 1980 hos Poul Kristensen, Herning

ISBN 87-7468-113-3

»Jeg lagde min gård i den rygende blæst, hvor bakken den skråner mod sønder« – skrev min far, digteren JEPPE AAKJÆR, hos vennerne Johanne og Sigurd Rambusch i Sjørup Lægebolig syd for Skive, mens gården var under opførelse et par mil nord for Skive ved Astrup Vig på Sallings østkyst. Far kaldte lægeboligen i Sjørup for »min muses fødselsstiftelse«, men det går an at sige, at musen flyttede med, da min far og min mor, NANNA KROG, i april 1907 rykkede ind på JENLE som nygifte og spredte deres få ejendele over rummene. »Rugens Sange«, væsentlig skrevet i Sjørup, var udkommet i 1906 og »Vredens Børn« i 1904, så det var som kendt forfatter, far slog sig ned her, hvor han havde købt jord, og hvor gården derefter blev opført. Det lod sig gøre takket være gode venners kaution, men de første år sad mine forældre blot som lejere hos fars ældste bror, Jens Aakjær, der drev gården og havde skødet på den, indtil han i 1909 ikke kunne klare landbruget længere, og der måtte dannes et konsortium, der kom til at bestå af fabrikant, tidl. mejeriejer i Jebjerg,

Esper Andersen, Ålestrup, proprietær Kristen Tovborg Jensen, Kloster Mølle, og proprietær P. Chr. Normann, Hjerm, og altså far. Dette konsortium drev gården, indtil far i 1919 blev eneejer.

Om min fars liv og virke kan der læses andre steder, men da albummet her giver et indtryk af JENLE ude og inde til hverdag og fest, vil det være rimeligt at fortælle om min mor, der på så afgørende vis kom til at præge stedet.

Mor havde som far boet næsten en snes år i storbyen, og mor var som far bondefødt. Hun var nummer 14 af en flok på 15 søskende fra en stor hedegård, Store Døes i Måbjerg ved Holstebro. Hendes far døde, da hun var 14 år, og hendes mor solgte gården og flyttede med sine 4 yngste børn, blandt dem altså mor, til København, hvor mor fik plads hos min mormors veninde, Karen Jensen, hvis pensionat på Kultorvet især var søgt af jyske folketingsmænd, men snart fik mor lov at komme i snedkerlære sammen med sine brødre, og derefter gik hun et år på Kleins Tegneskole, inden hun fulgte med en af sine søstre og dennes mand til

Stockholm, hvor svogeren, der var kemisk ingeniør, havde fået ansættelse, og hvor mor blev meldt ind på »Tekniska Skolan för qvinliga Lärjungar«, hvorfra hun fik afgang som billedskærer 3 år senere i 1898. Efter sin hjemkomst til København blev hun lærerinde på Richardts Sløjdscole, og de sidste år inden sit giftermål var hun ansat som modellør på Den kgl. Porcelainsfabrik. Så også mor havde sit svendebrev i orden, inden hun blev kone i den gård, hvis stuehus var opført af hendes bekendt, arkitekt Povl Baumann.

Far mindedes »hvor stolt jeg var, da jeg kom og fortalte dr. Rambusch, hvad jeg ville kalde min gård«. Den skulle hedde JENLE, hvilket betyder *ensom* på jysk. »Navnet er slået ret godt an, så det har nok været noget af et fund«, skriver far, og fortsætter: »Og der var dengang ensomt ud over enhver beskrivelse, ikke et hus lå der i nærheden, ingen vej var der derned, ikke engang en cykelsti; det var et øde sted med grønt græs, hvor der bare drev nogle brogede kreaturer«.

Som der var ensomt udendøre, var der tomt indendøre, men nu blev fars skrivebord sat i husets bedste rum, den store stue på 1. sal med prægtig udsigt over fjorden, og mors høvlbænk kom på

plads i værkstedet ved siden af spisestuen, og fra disse to værksteder, åndens og håndens, skabtes hjemmet, sådan som det står i dag.

I de kommende år »–randt dagene med sommer og tøj–«, som far skriver i sangen til sin gård, men selv om også hverdagene havde en særlig tone, så var dog JENLEFESTEN årets højdepunkt på gården. Det var friluftsmøder, som far holdt sammen med de socialdemokratiske foreninger i Salling og Skive, men fra 1922 var ene om. Første taler var den mand, der netop det år stod gny om, i reglen en politiker, dernæst talte far, og ind imellem sang forsamlingen, så det klang ud over Astrup Vig. Så var der spisepause – madkurvene var medbragt! – Om aftenen var der underholdning af kendte kunstnere, inden dansen tog fat i teltet, hvor trægulvet duvede, når de trivelige Sallingboere svang sig i turdansene. Men når tjæretønderne højt på deres stager tændtes langs fjorden, havde mine forældre forlængst samlet deres private gæster i stuerne, hvor uforglemmelige taler blev holdt, og højrøstede diskussioner blev ført – glad larmen og latter lød ud af de åbne vinduer og blandedes med musikken fra engen – der var fest ude og inde.

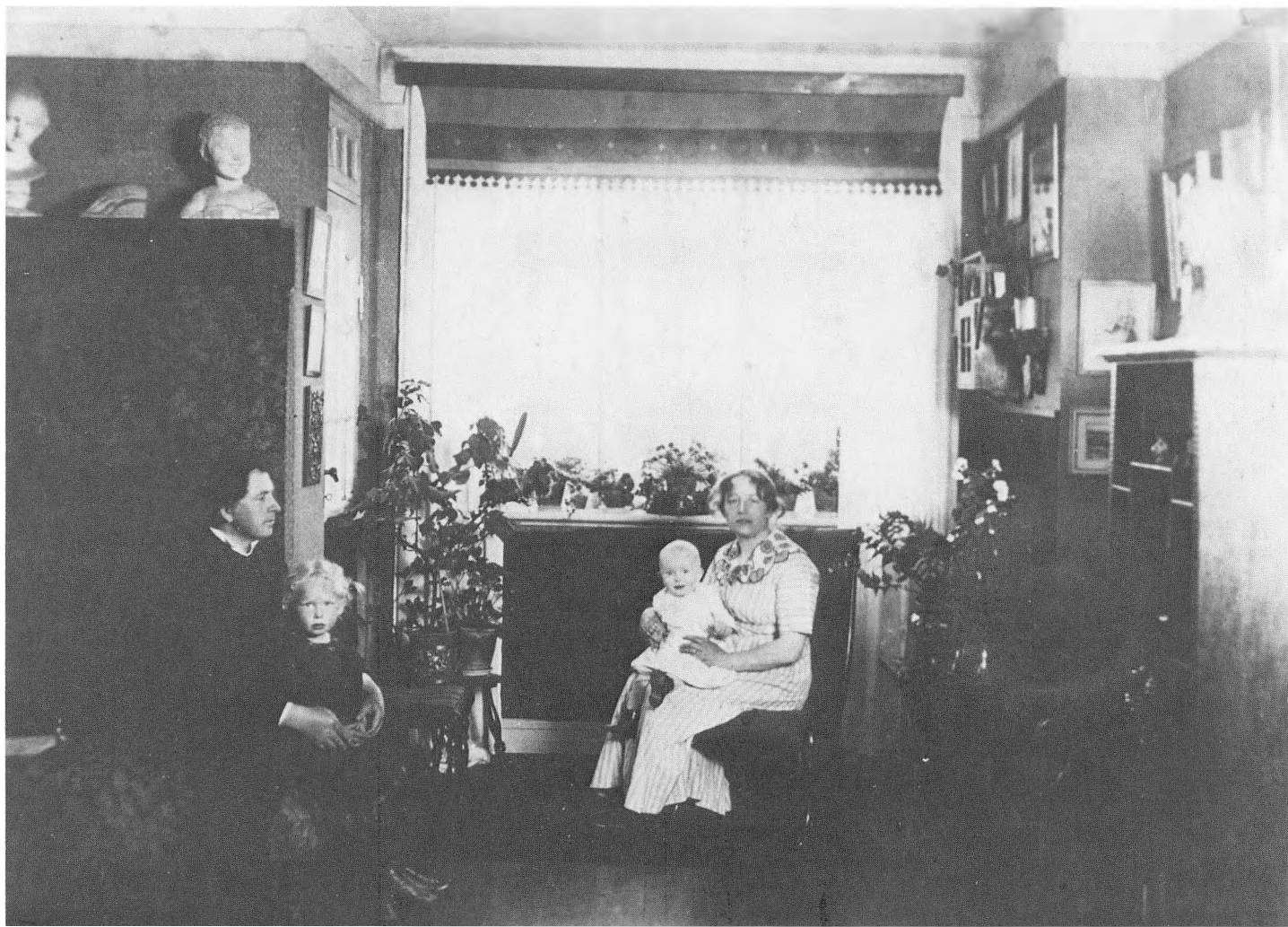
»Her ser du mit hjem mellem kartoflerne«, skrev far til en ven på det første billede af Jenle, der blev trykt som postkort i 1907. Man ser, at det gjaldt for Jenle, hvad far skriver om sin fødegård i Aakjær: Den ligger med den bare

ende ud til alle vinde. Stormene svøbte ubarmhjertigt omkring hushjørnerne og rev sten af stuehusets tegltag. Udhusene var beklædt med tagpap, der skulle holdes tjæret.

»1907. Paa Jenle bag Skoven«, har far skrevet bag på dette billede. Både folkene og vi børn husker mange dejlige skovture, hvor mor kogte vand til kaffe på en trefod, som vi har endnu; men nemmere blev det jo, da min moster kom på besøg fra Amerika med en stor termokande; sådan nogen kendte man slet ikke her i landet dengang! Af gårdens folk ses her fra højre: karlen; fars bror, Jens, med

hvid krave; fars yngste søster, Bodil, der var husbestyrerinde hos Jens; far og mor og mors mor, vores inderlig kære »Mormor«, med hvidt langsjal; ved hendes side tjenstedrengen, for vi havde »hjorddrenge«, dvs. drenge i skolealderen, helt til 1922. Længst til venstre mors tjenestepige, som det jo ret og slet hed dengang. Drengen i hvid bluse må være en lille gæst.

Familien i dagligstuen 1912.

»Min Avlskarl Lauritz Balling og jeg med Solvejg ved Haanden«, har far skrevet bag på billedet her fra 1912.

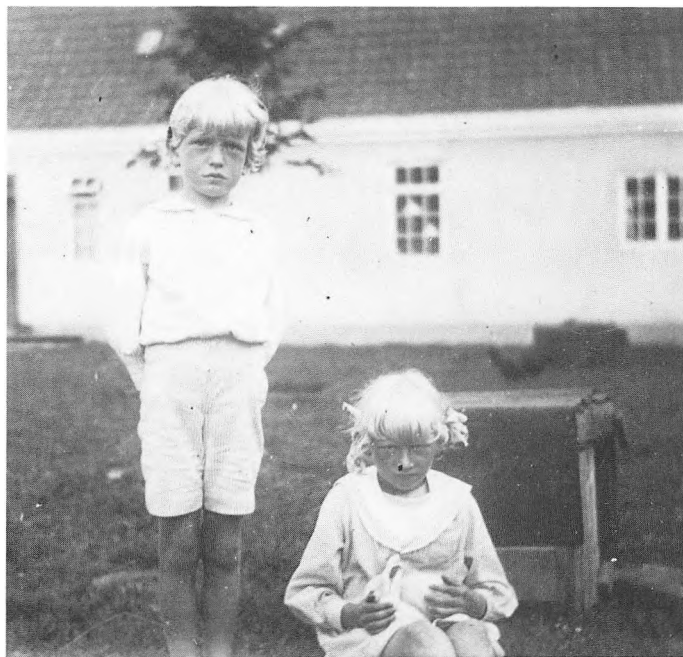
»Jenle med en del af dens bemanding –« har far skrevet bag på dette billede.

På de første billeder af Jenle ses, at der oprindeligt kun var een stuehuslænge, men efter at far i 1919 var blevet eneejer, blev der sat en lang kvist på ud mod gården, så tre pulterum blev til badeværelse, bibliotek og børneværelse. Senere blev der bygget sidefløj til og meget ændret inden døre, men helt til gården blev forpagtet ud »uden dyr« i 1970 hørte halvdelen af hovedbygningens stueetage og begge etager i sidefløjen til bestyrer- og senere forpagterboligen. Vores stuer lå i sydenden af huset, køkken og bryggers ud til gårdsiden, og folkestuen lå i nordsiden med

vinduer til gården og indgangsdør i gavlen. På første sal ligger husets bedste rum, fars store stue bag det buede vindue, og i sydgavlen mors soveværelse med altanen. Ved siden af gæsteværelset og i nordgavlen endnu to værelser. I hele konsortiets tid var der to husholdninger, og Esben og jeg holdt meget af at komme »inde hos naboens«, som vi altid sagde, når folkene var der, men vi havde strengt påbud om at banke på og spørge, om vi måtte være der. Jeg håber, vi overholdt det! Jeg så de lyse sider ved valgmuligheder for måltiderne og spurgte en dag husbestyrerinden: »Mo A ett fo mi unnen (middagsmad) herinn i då – for vi skal ikke spise til middag før i aften«.

Da havemuren var opført, blev der læ i gården, og i hele vores barndom havde Esben og jeg vores bedste legeplads her, hvor vi trivedes om kap med vores ællinger og kyllinger, som her kaniner og dværghøns, hvilke sidste var Esbens domæne, og han havde en hel hønsegård fuld og solgte æg og kyllinger og byttede sig til gode kokke og skrukehøns.

Da han var 11 år, talte han for første gang fra et podie, opstillet i laden, og indledte, iflg. det velbevarede manuskript: »Jeg vil nu holde et foredrag om dværghøns –«. Som altid ved slige lejligheder var forældrene blandt de mest lydhøre.

Ligesom Esben var tidlig på færde som foredragsholder, var den senere journalist en ivrig brevskriver fra han var 7½ år, hvor han skrev til far, der fluks svarer ham: »Du er rigtignok en god dreng, der vil skrive til far og fortælle lidt af det, du tager dig for. Her ser far slet ingen små drenge, men må køre på toget hele tiden og holde foredrag for så mange voksne mennesker, men nu på torsdag er det forbi, og det er jeg glad for«.

Det indgik i familiens daglige liv, at far årligt i ugevis var ude i landet på foredragsrejser. Så skrev vi flittigt til hinanden, og de mange breve findes her endnu sammen med vore dagbøger og regnskabsbøger, hvoraf man af fars kan se, at indtægterne for »Foredrag og Oplæsning« i den første halve snes år på Jenle udgjorde den største part af hans indkomst. For et enkelt år står der: »Ude i 91 Dage« og »I 1909 36 Foredrag«; »I 1910 44 Foredrag« osv. op igennem årene.

Alle dage følte far sig lige så hjemme på talerstolen som ved skrivebordet.

Skive Torv, valgdagen 20. maj 1913. Foredraget: Talende Stiller er trykt i Artikler og Taler fra 1919. Det var efter det valg, kvinderne fik valgret, og mor, der var »kvinde-valgretskvinde«, som det hed, skulle tale efter far. Da hun besteg talerstolen, hørte man en mand mumle: »No! Ska En no osse hør hinn«.

Far på talerstolen ved Jenlefesten i 1916. Bemærk de tre herrer med ryggen til – siddende ved et bord foran talerstolen – det er referenterne; fars taler blev livligt kommenteret i dagene efter festen, og han holdt den samme tale ved mange sommermøder, efter at den havde været holdt første gang her. Det blev tradition, at den stod som kronik i Politiken mandag efter Jenlefesten.

I august 1929 var der hjemstavnsuge i Viborg, og den 4. august talte far i Vium Præstegårds have for ca. 1.000 tilhørere. Foredraget blev det sidste, han kom til at holde. Det hed: St.St.Blicher og Hjemstavnen, og far indledte med at sige: »Det er mig en egen kjær Sag at skulle tale her, paa den Plads hvor den danske Digter, der har optaget mig stærkest, har set Lyset og levet de første 13 Aar af sit Liv«.

Far lærte sine taler ved at »holde dem« mange gange for sig selv, mens han gik frem og tilbage i sin stue og talte *meget* højt, men han havde altid sit manuskript med på talerstolen og holdt sig til det, for, som han sagde, han ville ikke have, at et ord eller en vending, han med omhu havde fundet frem til, skulle undslippe ham, når han stod over for publikum. Med manuskriptet i venstre hånd skiftevis gestikulerede han og skubbede brillerne frem og tilbage i panden med den højre. Far indledte altid sine taler sådan: »Mine tilhørere!« Og om solen generede, sagde han: »Til-lader De, at jeg beholder hatten på«. Som taler var han overmåde høflig i sin fremfærd over for arrangører og publikum, som han følte sig meget forpligtet overfor. Han var yderst omhyggelig med sin påklædning og optrådte altid i sit bedste tøj. »Mit so-orte Tøj« brugte han dog kun ved indendørs optræden.

Far taler på Himmelbjerget, Valdemarsdagen 15/6 1924.

Familien foran huset en sommerdag
i 1917.

Far havde undtagelsesvis givet efter for et par fremmedes anmodning om at måtte se hans stue, og akkurat inden for døren udbrød den ene: Hvilken udsigt! Her må man kunne

digte. Far trak sin skrivebordsstol ud og sagde: Værsgo, tag plads.

Når far arbejdede, ville han have fuldstændig ro. Fra vi kunne sanse, var Esben og jeg opdraget til at skulle liste, om vi havde ærinde ovenpå, og endnu år efter at far for

sidste gang var gået ud af sin stue, kunde vi som voksne tage os i at liste hen forbi den lukkede dør.

Far forker havre.

Fra min notesbog: »Vi har kørt Rug og Byg ind d. 14.9.23. Paa Jenle har vi i 1923: 90 Traver Havre. 90 Blandkorn. 85 Rug. Ialt 265 Traver (foruden Byg) paa ca. 30 Td. Land«.

Og brev fra Esben til far og mor i København: »Nu er vi snart færdige med at presse halm. I nat kom der et lam, og

i går fik en ko kalv, og om aftenen fik den én til. Det havde vi ikke ventet. Katten har fået killinger. Vi har ikke fundet dem, men vi kan se det på den. I skulle komme hjem snart, for ellers afblomstrer anemonerne«.

Vi holdt hinanden løbende underrettet, og også de voksnes breve kunne falde i lapidarstil, som når mor skriver til far: »— jeg har modtaget mange penge (svin og Gylden- dal) —«.

Vi har haft mange storartede folk igennem årene, men det skete, vi fik nogen, der troede, vi levede en art vaudeville-tilværelse. Efter sådan en misforståelse skrev far til sin gode ven, medlem af konsortiet, Tovborg Jensen, i Kloster Mølle: »Vi har nu igen en storartet pige; hun kender ikke så meget til Drachmanns digte, som Sofie gjorde, men hun er bedre til at malke«. Flere af Tovborgs børn har tjent her, og de tre år, da hans ældste søn, Jens Hauskov, var bestyrer under konsortiet, var en gylden tid i min barndom, som det var en gylden tid for Jenle, for »Havsens« arbejdsiver og humør i hverdagen og hans visesang og fortællekunst, der kom til udfoldelse ved mange lejligheder, faldt så godt i tråd med mine forældres indstilling, som var den, at vist skulle der hænges i, men så kunne man også med frelst samvittighed tage del i de mange usædvanlige oplevelser, der var på gården året om.

Proprietær Jens Hauskov har i radio, TV og foreninger fortalt om sine år her.

Fra en anden af folkene fik mor et brev på det, der blev hendes sidste fødselsdag: » – En af Deres gamle medhjælper sender her en hilsen og en lykønskning på 88-årsdagen. Han har lidt svært ved at forstå, at det i år er 40 år siden, han oplevede den lykkeligste vinter i sit liv, den vinter da »Skuld gammel Venskab rejn forgo« blev til. Til sine dages ende vil han i dybeste taknemlighed mindes de to lykkelige år på Jenle. De står som strålende højdepunkter i hans beskedne tilværelse«. Sagen var, at Søren kunne spille violin, det instrument far holdt mest af. Søren lånte noderne til de skotske viser, og ved at høre dem, mindedes far sin tid i Robert Burns land, Skotland, hvortil far rejste, da han efter udgivelsen af »Rugens Sange« fik et legat. For at vi alle skulle kunne synge med, oversatte han »Skuld gammel venskab rejn forgo«, så den har den muntre og sangglade Søren Poulsen sin andel i.

»Havse« i engen med Esben og mig.

»Nu vil vi have Jenle sat smukt i stand, for det er der, vor lykke gror, selv om jeg skal herover for at hente skillingerne«, skriver far til mor, da han omkring 1920 havde aftalt nye, store bogudgivelser med Gyldendal. Og mor skriver til far: »Ja, her går alt sin ensomme, travle gang, i hvert fald for mig. Folkene griner og støjer meget højt, så de keder sig da ikke. Vi har ikke haft regn, siden du rejste, og aftenerne har været så milde, så jeg ligefrem har spadseret rundt om gården ved aftentide og frydet mig så meget over, hvor smukt her var, og i disse ensomme dage har jeg glædet mig – som ingen sinde før – over, at jeg boede her. Jeg var så henrykt for det alt sammen og ønskede intet af det anderledes«.

En anden gang fra mor til far: »Jeg har sagt nej til at komme til Viborg. *Noget* vil det koste, og to dage måtte jeg så igen forlade mit kære Jenle; og det gør jeg virkelig nødig, undtagen når det er for at træffe dig i København«.

Både far og mor var utrættelige i deres ivrige glæde efter at lave det smukt omkring gården; men da far havde gennemført anlægget med bro og grotte og en høj, kantet med de kære, hvidkalkede sten, nord for den genopførte mølle, sagde vennen, Achton Friis, til ham: »Nu skal du passe på, du ikke får det hele for meget over i retning af et moderne Tivoli«; hvortil far svarede: »Jaja! I Københavnerne har Jert Tivoli, vi må selv lave vores«.

Møllen blev Jenles vartegn, men netop den kimser »Kjøvvenhavnerne« af i den tro, det er en attrap. Men det er en husmølle, der siden 1813 har stået ved en ejendom i Jenles nærhed, hvor den blev overflødig, da elektricitet blev indlagt. Far sikrede sig den til genopførelse her, og mor indrettede den, som den er i dag med bænke og borde og trappe til et værelse under møllehatten – alt sammen udskåret på det smukkeste.

Med det udvendige krøjeværk kunne vi dreje hatten med vingerne op mod vinden, og vi gjorde det nogle få gange, men skønt vingerne aldrig har haft sejl på her, gik de alligevel så rapt rundt, at de efter et par års forløb een gang for alle blev gjort fast og fra da af har stået gæstfrit udbredt mod vest, mod indkørslen.

Krøjeværket er forlængst rådnet op og de sidste rester fjernet.

Da nr. 7 – syv! – haveanlæg stod færdigt, gik far nok så glad og viste dem frem for gartner Brostrøm fra Viborg, der intet sagde, før de kom til den sidst anlagte. »Nu skal De ikke lave flere haver, Aakjær«, var Brostrøms eneste bemærkning.

Mor skriver til far, der er på foredragsturne: »Så var jeg hos Brostrøms, et farligt sted at komme, når man er blevet havegal, som jeg virkelig tror, jeg er blevet; men det kan sagtens gå, så længe jeg er enerådig, og når du kommer hjem, må vi dele haverne mellem os – for husfredens skyld – men jeg *vil* være overgartner på mit område, det tror jeg forøvrigt også, du vil få glæde af«.

Jeg mindes godt, at far og mor »delte«, og at Sydhaven blev mors med lange rosenbede, kantet med buksbom, og tættilplantede staudebede, kantet med gule iris, og allerdejlignst en gang med slyngroser. En høj tjørnehæk skilte den øverste del fra den skråning, hvor mor anlagde en stenhøj, som hun særlig holdt af at arbejde i. Hun kendte hver vækst og var i en årrække en jævnlig kunde i Axel Olsens Planteskole i Kolding.

Alt dette er forlængst væk eller ændret, groet til eller groet efter. Og væk er også mange af de ting, som en elskelig, gammel tømrer fra Mors lavede efter mors tegninger. Det gælder Pergolaen, som vi stadig kalder opkørslen, hvor et og andet har overlevet; det gælder ikke mindst det smukke stakit i gården, hvor nu »arkitektens trøst« er en ringe trøst for os, der husker det 2 meter høje stakit, og det gælder de to porte ved opkørslen til avlsbygningerne, hvorover var anbragt Otto Nielsens maleri af ko og hest. Men endnu holder det grønne træværk på ladegavlen, som »Gammel Poul« tømrede efter mors tegning, og minsandten bruger vi endnu de bænke, mor tegnede efter dem i Kongens Have, og altså fik »Gammel Poul« til at tømre under hans årlige, ugelange ophold her.

På sin 50-års-dag den 10. september 1916 havde far en stor glæde, som han selv fortæller om, idet der blev foretaget en landsindsamling »til indkøb af de 7-8 tdr. land hede-banker, der ligger lige op til mit søndre skel, men som det havde været mig umuligt på daværende tidspunkt at købe for mine egne penge. Det var professor A. Mentz, der da var ansat ved Hedeselskabet, og som sammen med landsarkivar Saxild, begge boende i Viborg, havde sat sig i bevægelse for dette køb. Min glæde var umådelig, da Saxild på min festdag kom med dokumenterne på denne gave. Bakkerne blev mine, og aldrig har jeg været så glad for en gave som for denne«. Og far fortsætter: »Jeg har skrevet mange af mine digte i ensom gang ad disse bankers sandede stier, og det er egentlig mit ønske, at min aske en gang må hvile i en af disse skråninger. Min hustru og jeg har allerede set på pladsen«. Og siden 1930 har fars og siden 1962 også mors urne stået under den flade sten, hvorpå læses de strofer, far selv har skrevet og ønsket sat der. I 1961 gav vi arvinger krattet tilbage til offentligheden, og det er siden da blevet passet af Feldborg statsskovdistrikt. Lyngen har forlængst givet op over for blinkeløv og hassel, men tilbage er endnu hist og her lidt porse og oppe ved graven enkelte enebærbuske.

Da en deputation med damer havde overrakt gavebrevet, gik alle over i lyngbakkerne, hvor far læste et par af sine digte.

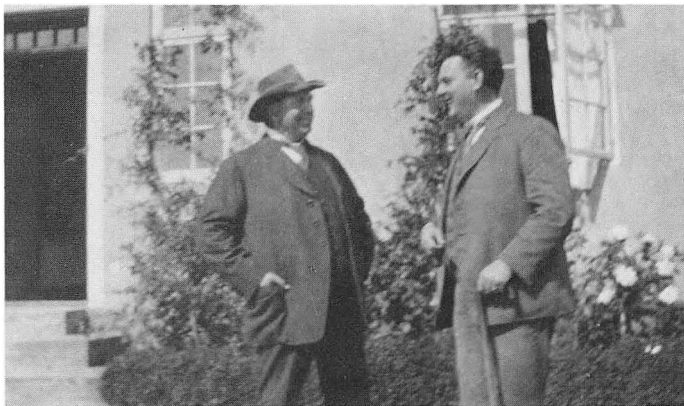
Derudover skete det jo, at der kom besøgende. Af og til Johannes V. Jensens, som kun kom, når der hverken var fødselsdag eller Jenlefest. Johannes V. og far kendte hinanden fra før de blev kendt – og Else, »Ulle«, Johannes V. og mor var kolleger og veninder fra deres fælles lærerindetid på Richardts Sløjdscole i København, inden de traf deres mænd. I foråret 1919 brækkede mor benet og lå tilsengs i uger, og hurtigt stod det klart, at Jenlefesten måtte aflyses; den kunne simpelt hen ikke gennemføres, når mor var immobil. Men så kom de to lidt menneskesky gæster til gengæld. På motorcykel! Kort før Jenle var der gået ild i motoren, og Johannes V.s benklæder var udbrændt, så han trådte nær sagt bukseløs frem i døren og måtte jo i hast låne et par af fars. De kunne gå et par gange rundt om livet på ham og slubrede både her og der, og mens han trak i dem oppe i fars stue, lo de to sådan, at jeg tror, det måtte kunne høres helt til Farsø.

Der kom ikke mange besøg året igennem; far ville som før nævnt have arbejdsro, han ønskede at være *jenle*, men det blev skik, at hans fødselsdag blev holdt med besøg af de jyske venner, og så vankede der chokolade i Møllen. Her står vi på en fødselsdag »vestenomme« ved kalvefennen, hvor far kærligst »knusker« Robbi under almindelig opmærksomhed! Midt i billedet med hvid hat billedhuggeren Niels Hansen-Jakobsen og på hver sin side af ham statskovrider Poul Lorenzen og fru Minna Madelung Lorenzen. Over Georg Adams og Poul Lorenzens hoveder ses tydeligt den før omtalte »koport«.

Jævnlig aflagde forskellige udflugter besøg på Jenle, men de skulle være anmeldt i forvejen, om de ville modtages pænt. Mange vil kunne huske, at de blev det. Far bød velkommen fra trappen, og mor bød på saftvand og kager, uden eller inden døre som vejret var til. »Husmandskonernes Udflugt« blev et ligefremt kært årligt indslag i vores sommeroplevelser. De fik kaffe, og mens de 20-30 koner sad tæt i stuerne, læste far en historie af sine egne for dem, og de sang for ham, så det klang.

Nogle besøg var jo af en særlig karakter. En dag modtog far et åbent brevkort: »Jeg er en ung musiker, der har tilsladt mig at sætte melodi til Deres digt »Havren«. Må jeg komme og spille den for Dem«. Og den unge musiker kom. Jeg må have været 9 år og husker det med et barns reaktioner på det usædvanlige, idet Aksel Agerby jo var blind og måtte føres op ad trappen ind i stuen og så hen til klaveret. Hvor han kunne spille! På vores netop indkøbte Andreas Christensen-klaver lærte Aksel Agerby os »Havren«. Han og far foran huset en halv snes år senere. (1926).

Med udgivelsen af sine Samlede Værker efter 1. verdenskrig kom far til penge og kunne købe konsortiemedlemmerne ud, hvorved han fra at være lejer nu blev eneejer. Ordningen havde fungeret til alles tilfredshed, og venskabene de 4 parter imellem var styrket og varede deres liv ud. Lidt murren havde der været en gang, hvilket var resulteret i et brev fra far til P. Chr. Normann, som endte: »Er du handelsminister, så er jeg fanden gale mig indenrigsminister her på stedet«.

Nu var far altså alene om samtlige resort'er, og han drev gården med bestyrer, indtil den et år før hans død blev forpagtet ud, så der var meget at gøre for manden i gården. Der skulle bl.a. indkøbes en hest mere, og far ses her til dyrskue i Skive; men af hans regnskabsbog ses det, at den blev købt andetsteds: »16. Decbr. 1919: En Hest (Viborg Marked 13/12) 1550,00. Fragt til Skive 21,80. Tilsæt til Karlen 8,00. Seletøj, 1 Sæt, 259,25. Tømme etc. 28,40«.

»For at chikanere mig havde mit sogneråd et år valgt mig som brandsynsmand. Jeg skulle sammen med et par andre vanke rundt i sognet for at kigge i folks skorstene og kakkelovne, at intet stred mod brandloven. Jeg tog det fra den muntre side og lod mine to kompagnoner stige ind i min bil, så vi i kort tid kom over en forfærdelig bunke. På een eftermiddag var vi i mere end halvtredssindstyre hjem.

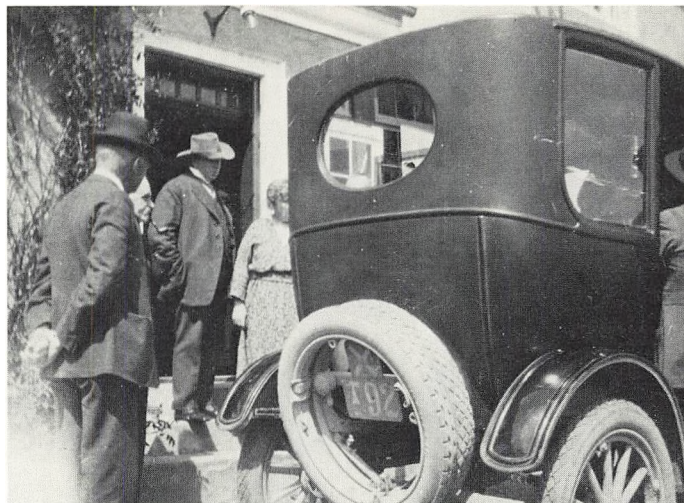
Det var godt engang imellem at få lov at se sine medmennesker på vrangside. Som barn havde jeg min næse alle vegne, og det har jeg levet højt på som skribent. Men efter at man har fået en pæn jakke på, føres man overalt ind ad »den store dør« og ser kun det, folk vil have, man skal se. – Men en brandsynsmand er netop en sådan, der ifølge loven skal have sin næse alle vegne; og jeg så mig den dag godt om i alle bondens krinkelkroge.

Det var helt anderledes hjem, end dem jeg så som barn. Kakkelovnen skinnede af nypudsning som gulvene af feris; der er renlighed nu om stunder i næsten alle bondehjem, som ikke nogen frue fra byen kunne have nogen anledning til at rynke på næsen af.

Der er nye møbler i stuerne; man kan sige, de røber en dårlig smag, men det gør de vel også i de fleste byhjem. Men der var to ting, der fattedes omtrent ganske; det ene var kunst, det var der ikke glimt af, og det andet var bøger. Kun i to hjem af ca. 50 fandt jeg en eneste bogreol med enkelte verdslige bøger. Og hvorfor skulle det se anderledes ud i hele det øvrige bondeland?

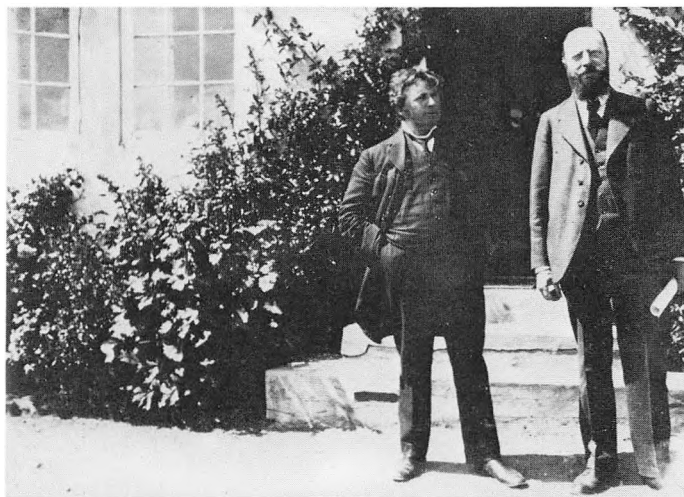
Fra Efterladte Erindringer, Gyldendal 1934.

I de første mange år blev gæster og vi selv hentet og bragt ved stationen i vores char-a-banc, forspændt de nystriglede, røde heste, Frits og Frans, men så – iflg. min notesbog: »Vi fik en Bil, Ford Sedan, den 29. Maj 1923« – den havde klunkegardiner og vaser i siderne, som det var min pligt at holde med friske blomster! Vores chauffør, der udover det var altnuligmand, ses ved døren. Far prøvede at få, men fik aldrig kørekort, mor fik, men min praktiske mor turde minsandten ikke køre, kun en sjælden gang vovede hun at »styre vognen«, som hun sagde. Derfor chaufføren. Så det er ikke helt korrekt, når Arbejderens Almanak havde en rebus: Hvem er disse Automobilmænd? – og så så man formummet indtil (forholdsvis) ukendelighed i motortøj og -briller Stauning, I. C. Christensen, Georg Brandes og A. C. Meyer i en bil med far ved rattet!

Et par timer før festen begyndte, dukkede motorbådene frem bag Knudsskov og Lundø tap og satte kursen mod vores landgangsbro, som var lavet i dagens anledning.

Den nyudnævnte kontrolminister, Th. Stauning, i ministeriet Zahle var hovedtaler ved festen i 1917. Før mødets begyndelse flokkedes man ved gården for at gå i procesion, hvilket man gjorde hvert år.

Thøger Larsen har skrevet om den lyse nat, men den så han ved at gå sent i seng – han var *ikke* morgenmand som far og de andre, derfor sov han i det lille værelse oppe i Møllen og kom først i tøjet, når han så, at de øvrige gæster begyndte at slå sig ned i høstakken, som jo var vores form for havemøblement.

Her ses min halvbror, Svend Aakjær, fars søn i ægteskabet med Marie Bregendahl, som nr. 2 fra venstre. Far oplevede lykkeligvis, at Svend blev landsarkivar i Viborg,

men jo ikke, at han senere blev rigsarkivar. Thøger ligger henslængt med sort hat og cigar; stående komponisten Louis Mølholm og Johannes Fønss til højre.

Louis Mølholm kom til festen i 1917 med sin ny melodi til »Gylden Sol« – den indøves med stor tilslutning anført af Fønss, der ses siddende til venstre (med urkæde over maven). Liggende i forgrunden med hvid stråhat Thøger Larsen. Lige foran døråbningen ses Svend Aakjær; neden for ham Nanna Aakjær, og siddende foran hende ses rektor Helga Lund.

Operasanger Johannes Fønss, kaldet »Fønsebassen«, optrådte ved de fleste af festerne og var højt værdsat af tilhørerne for sin vældige bas, der kom så storartet til sin ret i fri luft, og det hørtes langt ud over engene, når han sang »Kommer I snart, I H-o-o-o-smænd« (husmænd!). Folk klappede, og Fønss gav ekstranummer. Det gjorde han også det år, da Olga Buchholtz var kommet til at sidde på skrænten bag et par bovne Sallingpiger. Den ene rejste sig, mens andre klappede, hvorpå veninden trak hende i kjolen og sagde: »Tøv lidt, han gi'er en stæk ino«. »Å«, sagde den første og beredte sig på at gå, »A væl ski' po hans brægen. No væl A ha mi melmad. A hår bode stieg og frikadeller«.

Ved sommerfestens tid blev der altid sat en stor høstak ved flagstangen på græsplænen, den havde stor søgning! På billedet her fra 1918 ses stående fra venstre: P. Chr. Normann, hans søn, senere fiskeriminister A. C. Normann, daværende indenrigsminister Ove Rode, Kr. Tovborg Jensen, Klostermølle, og operasanger Johannes Fønss. Yderst: Forfatteren K. K. Nikolaysen, Aalborg. Siddende fra højre: Nanna Aakjær, landsarkivar Saxild, Rodes søn, senere højesteretssagfører Stig Rode. Yderst: Thyra Larsen med hvid hat og Karoline Normann.

Øverst til højre: Gamle murer Øgaard spillede så gerne på »æ fiol«, og dansen gik på plænen. Til højre for far, også med stor hat, ses Skjoldborg med Dax Fønss, og Fønss ses mellem stokroserne.

Fra venstre: Forfatteren Johannes Buchholtz, far, justitsminister K. K. Steincke, forfatteren Harald Bergstedt og digteren Thøger Larsen. Ved festen 1925.

Det er jo slet ikke til at sige, hvor travlt vi alle havde før festen – og hvor vidunderligt det hele var, mens den stod på – og hvor jeg mindes fars glade lettelse, når den offentlige del var vel ovre, og man kunne glæde sig over samværet med vennerne en dags tid eller to, for så syntes begge mine forældre, at det havde varet længe nok. Nu havde man fået inspiration til de gode hverdage. Det kunne ske, at en og anden ymtede om at slå sig ned nogle dage – den gik ikke! Om der stadig var gæster onsdag efter festen, cyklede far af sted, kun mor vidste hvorhen. Senere har jeg forstået, at det mest gjaldt Landsarkivet i Viborg. Han ringede hjem og kom først, når huset var tomt.

Men særlig nære venner og enkelte andre, som havde stået bi under forberedelserne, tog den nu med ro sammen med mor; det var Thøger Larsen, mors niece, Nanna Riis, min bror, Svend, og bag dem mor og hendes svoger, ingeniør Hagen Hagens.

Rotur på fjorden dagen efter festen.

Indenrigsminister Ove Rode var hoved-
taler i 1918 – her slapper 1. og 2. taler af
dagen efter den store fest med 5-6000 del-
tagere i strålende sommervejr.

»Du kan tro, jeg har fået dagligstuen nydelig nu. Klaveret er igen i karnappen. Så har jeg fået den lille sofa hen ved siden af din buste, og Solvejgs buste står nu i dagligstuen på et udmærket sted og ser bedre ud end hos dig« – skriver mor nok så tilpas til far. Hele sit lange liv vedblev hun at ændre i sine stuer, altid til beundring for far, som ikke kunne udstå ændringer i sine domæner ovenpå. Meget lavede mor selv – »Desværre er det for koldt at stå på værkstedet«, skriver hun, og i et senere brev – »i dag har jeg lagt sidste hånd på pulten [den ståpult, far havde bragt med ind i ægteskabet, den står på trappeopgangen] – den er blevet fin – jeg sværger dig til, at du ikke kan kende den igen« – og: »Nu skal jeg begynde at skære på de små reoler til stuen, de skal være færdige, til du kommer hjem, ellers bliver jeg ikke glad«. Og fra de senere år, stadig til far: »Jeg har frygtelig travlt, men mit arbejde driller mig. Nu efter jul skal jeg lave noget, du gerne vil have mig til – jeg tænker på indgangsdøren og forskellige andre af dine ønsker«. Desværre findes der intet billede af mor ved høvlbænken, men her ses hun ved kavaletten i færd med at modellere rammen til det spejl, der nu hænger i dagligstuen. Fotografiet er fra 1897, flere år før mine forældre traf hinanden.

Far og mor i dagligstuen 1916. – På den udskårne hjørnehylde bag ved dem står billedhuggeren Niels Hansen-Jakobsens buste af far fra 1902. Den står i Mølleparken i Århus, og på Hansen-Jakobsen-museet i Vejen står hans buste af Johannes V. Jensen på den ene side af indgangen og denne af far på den anden, begge i bronze.

Til deres bryllup fik mine forældre dette eksemplar i gips af billedhuggervennen, og den stod her på hjørnehyllden, indtil mor fik den idé at få den støbt i sandsten og sat ud i Forhaven, hvor den siden 1939 har stået på sin sokkel.

End le jenle eller som Franskmændene siger Enfin seuls
 Jeppe Aakjær vender hjem fra Festerne

Men kort efter fødselsdagsfesterne følte far sig sløj, og under en rejse til København blev han indlagt til en undersøgelse, der viste, at han havde koldbrand i en fod. Han lå bundet til sengen i måneder, mens mor måtte passe alle ting her. Af de mange breve ser man, hvor svært det var for begge at holde mismodet på afstand; men selv fra sygesengen digtede far. »Kæreste Du«, skriver mor, »tak for dit søde digt [et utrykt], der så henrivende minder mig om vort første møde – tak fordi du fra dit sygeleje bringer skønhed over min tilværelse her i hjemmet – dagene her er – som du vel kan tænke, ikke lutter poesi. Men een glæde har jeg fået i vuggegave – det er arbejdets glæde – bare jeg får lov at arbejde med mit, er jeg næsten tilfreds«. Og påskedag 1927 skriver far fra klinikken, efter diktat: »–Du skrev noget mismodigt om, at Jenle det er mig. Ja, ja, ja, lille Nanna, lad os ikke gå for meget i detaljer i denne sag. Jenle er et værk af os begge. Vi har præget på den efter bedste evne hver for sig. Officielt er jeg vel bæreren, men hvor koldt og sjælløst ville det hele ikke være uden dig. Hvad kan et mandfolk skabe af hjem, virkeligt hjem? Hvor åndsforladt er ikke et besøg hjemme, når *du* er borte. Hver kvadratalen i hjemmet har du præget med din smag, dine små indfald af udskræinger og varme farver. Vi kan godt være vort hjem bekendt, men din part er ikke den mindste –«.

Velstanden og arbejdsglæden prægede årene her på Jenle efter 1920, og fars stade som digter var et sådant, at de 4 hovedstadsblade, Politiken, Social-Demokraten, Berlingske Tidende og Nationaltidende bad om tilladelse til at arrangere en fest på Rådhuset i København på fars 60-årsdag 10. september 1926. 1800 billetter blev revet bort på en formiddag, og festen blev uforglemmelig for enhver, der var med. Fars bibliofile julebog, der hvert år blev trykt hos Niels P. Thomsen i Holstebro, hed det følgende år

»Min Hædersdag« og indeholdt alle talerne og program over den prægtige aften, som der ikke skal bringes billeder fra her, hvor man til gengæld kan se Alfred Schmidt's tegning i årets *Blæksprutten*.

Mor i sit nyopførte drivhus mellem sine kære kaktus.

Men far kom sig, og efter et langt rekreationsophold var han så rask, at han hjulpet af mor kunne gøre den lange rejse i sovevogn hertil. En skøn majmorgen vendte far hjem til Jenle efter at have været væk i 5 fjerdingår. Han ville først se Sydhaven og mors stenhøj og så det lille drivhus, som hun havde fået bygget, og som stod så fint med blomster og kaktus. Far rettede sig – langsomt, men resten af sine få år gik han med forsigtighed udendøre, skulle hvile hyppigt og førte med sig den lille klapstol, som mor, til at begynde med med lidt besvær, havde fået ham til at bruge.

De første besøgende var fars slægtninge fra Aakjær og Aarhus, men gladest var han for at se sin »Gamle Moster Sine«, yngste søster til hans mor, som hun mindede ham så meget om.

Alt var blevet mærkbart vanskeligere efter fars sygdom, også økonomisk. Jeg havde fået en pæn præliminæreksamen og var så opsat på at læse videre, men det var der slet ikke penge til. Så blev jeg fars sekretær og hjælper, hvad jeg er glad for i dag, fordi jeg derved kom til at kende hans store bibliotek og samlinger. I løbet af sommeren kom far sig så godt, at han med mor og mig kunne rejse til København og aftale nye udgaver med sit forlag. Han kunne gå alene fra hotellet gennem smågaderne til Gyldendal, og det morede ham, når drengene kiggede på klapstolen un-

der hans arm og sagde: »Sid ned, Aakjær«! – Her har jeg fotograferet far i solskinnet.

Inden jeg i januar 1929 rejste hjemmefra for at begynde en uddannelse til fysioterapeut, blev far og jeg fotograferet sammen, og da jeg sendte ham billederne, skrev jeg: »Hvor du ser kritisk og undersøgende på mig, far, og det er der såmænd ingen grund til. Jeg ville så gerne, du skulle være tilfreds med mig og ikke synes, jeg er faldet alt for langt fra stammen«.

Fra venstre: Keramikeren Søren Kongstrand (har lavet mange vaser af dem, vi bruger i stuerne og busten af Bjørnson i fars stue), Olga Buchholtz, forfatteren Johannes Buchholtz, far, mor, forsvarsminister Laust Rasmussen og lidt af Andersen-Nexø – fra den sidste fest i 1929, hvor vejret var strålende.

Sommeren 1929 formede sig som årene før fars sygdom – der kom besøg af Husmandskonerne, som far her læser for, men det herligste var dog, at der igen blev Jenlefest efter to års pause. I strålende vejr talte forsvarsminister Laust Rasmussen og forfatteren Johannes Buchholtz, og Albert Luther sang og reciterede til folks jubel. At Martin Andersen-Nexø uventet kom kørende med sin og mine forældres ven, keramikeren Kongstrand, var alle til stor glæde.

Om denne sidste fest har en af vore piger, »Risse«, fornylig skrevet til mig: »– jeg husker endnu, hvordan vi regerede, og fru Nanna var med i hele arbejdet. Vi redte senge overalt, og jeg undrede mig i mit stille, svage sind over, at nogen mennesker kunne have så mange lagner. Men så aftenen før festen kom de jo rejsende fra København. Mange kunstnere – der var alle dem, der kunne være om spisebordet, og de spiste til langt ud på aftenen, og Aakjær var så glad. Vi kunne gå i køkkenet og høre Aakjærs buldrende latter. Men om morgenen var der tryk på badeværelset, når alle skulle vaskes og barberes. Albert Luther kom ud i bryggerset og stod og barberede sig; han snakkede og lavede sjov med os, men vi var meget benovede. Den dag festen var, regerede kogekonen i køkkenet; hvor var hun dygtig. Så blev der dækket tag-selv-bord med alt muligt og midt på bordet en stor fisk med mayonnaise og en citron i munden – og vi piger var ved at tabe både næse og mund. Da det hele var overstået, fik vi en pengegave af Aakjær. Jeg købte en guldring med plade med mit navn på. Den har været på min finger hver dag siden; den har været god, og alle, der har gidet høre det, har jeg fortalt, at den har Jeppe Aakjær foræret mig efter en Jenlefest«.

Husets folk sensommer 1929. Til højre for mor 2. karl, Axel, til venstre for far forkarlen, fars søstersøn, Jens Peter. Siddende i midten Svend Baltzersen, der netop var blevet forpagter; på hans højre side Esther og på hans venstre »Risse«.

Søstersønnen fik senere et statshusmandsbrug på fars fødegårds mark helt op mod Kaphøje, hvor mindestenen over fars forældre står; stroferne på den vil være kendt af mange; den første linie lyder: Her vendte far sin plov, å, så mangel, mangen gang –. Jens Peder og hans kone, Thyra, passede på det smukkeste stenen med opmaling og sørgede for fri adgang dertil i de mange år, de var husmandsfolk i Aakjær. – Esther Jeppesen var her i tre omgange, i alt i 7 år, og da hun blev gift med Henry Kjær, som var karl her, fik de i bryllupsgave af mor det billede, som Achton Friis har malet af Jenle, hvor man ser de røde heste græsse foran huset. Rigmor, »Risse«, er altså hende, der fornylig har skrevet til mig om Jenlefesten.

På mange billeder har man set Robbi, vores skotske hyrdehund, opkaldt efter Robert Burns! Vi havde tre i årenes løb; de blev gamle og levede med i vores liv, som de kære, uundværlige personager de var. Far har skrevet et digt »Til min Gordonsætter«, men idyllen mellem far og Robbi blev grundig brudt, da den en gang havde gravet et nyplantet kastanietræ op; den fik tærsk af træet, inden far igen plantede det. Robbi forvandt afstraffelsen, træet aldrig, det er stadig et par meter lavere end de 2 andre, det står på række med nord for gården.

I bakkerne ved fjorden.
Det sidste billede der er taget af mine forældre sammen.

Far følte sig rask og havde fået en dygtig sekretær, Dagmar Sandahl. Han havde udgivet 3. bind af sine livserindringer, som han altid kaldte dem, og skrev på det 4., og han havde aftalt flere ny-udgivelser med Gyldendal. Esben og jeg var i gang med vore uddannelser. Jeg var blevet gift med læge Hans Bjerre, og far havde sagt til mig: Nu er du kommet ind i den velbegavede og muntre Bjerreslægt. – I påsken 1930 havde der været et par gæster; nu var helligdagene forbi, og mine forældre imødeså med vanlig oplagthed de gode hverdage. Far stod som sædvanlig tidlig op den 22. april og gik i haven, men da han ikke kom ind til morgenmad ved 9-tiden, som han plejede, blev mor urolig og gik ud og fandt sin mand liggende død ved siden af sit have-redskab. – Far blev 63 år.

Ikke blot de nærmeste, men mange, mange andre glemmer aldrig fars bisættelse. På mine forældres 23-års bryl-

lupsdag blev fars kiste båret ud herfra og sat på plænen foran flagstangen. Efter en højtidelighed her kom far ud på sin sidste rejse. Billederne viser ankomsten til Skive, hvor småpiger strøede blomster foran kisten, og Skive Torv, da fars kiste blev båret hen foran rådhustrappen. Karup Aa krydsedes på vej mod Aakjær, hvor en af fars skolekammerater havde stukket et papstykke i sin tjørnehæk – »Fowal, Jepp« stod der. – Videre gik den lange tur mod Aarhus, hvorfra kisten blev sejlet til København, og bisættelsen fandt sted i Idrætshuset den følgende dag. Nogle uger senere blev min fars urne nedsat ovre i krattet på det sted, han havde udpeget for mor.

Årets julebog fra Niels P. Thomsen, Holstebro, var redigeret af forfatterne Johannes Buchholtz og K. K. Nicolaysen og hed: Sidste Rejse. Jeppe Aakjærs ligfærd.

Det var jo mest fars og mors fælles venner, der blev faste sommergæster efter fars død, men een ny kom til; det var tegneren Chr. Kongstad Petersen, som mor traf hos sin veninde, Dorothea Baumann. Han kom her i nogle sommeruger de sidste år, han levede, og vi knyttedes til ham i et nært venskab. Flere af hans tegninger hænger i stuerne. Selv om han er mest kendt for sine illustrationer til Dickens fortællinger, er også hans dyretegninger højt værdsatte, og min lille Nanna og han havde en fælles interesse i at færdes i svinestien. »Te øffer«, sagde Nanna og tog hans hånd, og så vankede de to af sted over gårdspladsen.

Da Esben var udlært som journalist, aftjente han sin værnepligt med 18 måneders militærnægtertjeneste, hvorpå han tog ud i verden som korrespondent, bl.a. til Politiken. Den 9. april 1940 var han i USA, hvor han kort efter meldte sig som frivillig til en norsk afdeling af Royal Air Force og kom til at være 4^{1/2} år i aktiv krigstjeneste, inden han i 1945 vendte hjem. Vi holdt i alle krigsårene skikken i hævd fra hans barndom med at drikke chokolade i Møllen på hans fødselsdag 12. juli, hvor vi altid var mange samlede. – I døren står min mand, overlæge Hans Bjerre, med lagkagen; til venstre i billedet landsarkivarfamilien fra Viborg, min bror, Svend Aakjær, hans kone, Kathrine, og datter, Kirsten; i døren rektor Helga Lund og til højre min fætter, kommunelærer Øvli Aakjær. Midt i billedet Nanna og mig.

Spisestuen, i alle årene vores daglige opholdsstue, med mors værksted ved siden af. Man ser hendes høvlbænk og det smukt udskårne værktøjsskab, hvor de mange skarpt sleb-

ne knive, »mine jern«, som hun altid sagde, hang i rækker på indersiden af skabsdøren. – Til højre ses udgangen til køkkenet.

Sidst i 30-erne blev der dannet en komite, der med fars nære ven, professor, dr. phil. Aage Friis, som energisk formand havde til formål at søge rejst et mindesmærke over Jeppe Aakjær på Kirkebakken i Skive. Indsamlingen gav ikke tilstrækkelig med penge, så rejsningen af monumentet blev kun muliggjort ved tilskud fra Ny Carlsbergfondet, og ved afsløringen den 2. august 1942 af Anker Hofmanns

Inden højtideligheden i Skive samledes de nærmeste venner med os her på Jenle, og vi gik over til fars grav. Her ses forrest med stok professor Aage Friis, fra venstre bag ham direktør Thorlacius Ussing og senere minister A. C. Normann; til højre for Friis min mor og midt blandt damerne står skuespiller Albert Luther. Rektor Helga Lund ses i baggrunden med hvid hat og kjole.

»Aakjær-pige«, sagde Ny Carlsbergfondets direktør, Thorlacius Ussing, bl.a.: »Når dette monument nu skal overdrages Skive by, må det ske på to betingelser. For det første ønsker vi, at dette monument må få varig plads her i byen og egnens midte. For det andet forudsætter vi, at man freder dette sted, ikke blot selve mindet og anlægget heromkring, men også området her nedenfor, som er i så nær pagt med Aakjær. Der er værdier, man ikke har råd til at miste, og som det er vores pligt at bevare«.

Men fra stedet har man ikke mere det udsyn over Karup Aa og langt ind i Fjends herred som i 1942, men kun et kikkul til det ny Skive. Den prægtige udsigt, som far så ofte glædede sig over, skal man i dag finde nogle stenkast længere vestpå, fra Holstebroven.

På soklen af monumentet har Anker Hofmann indhugget Aakjærs strofer: Jeg lægger mig i læt her ved storgrensens rod / jeg lytter og jeg lytter til det synger i mit blod.

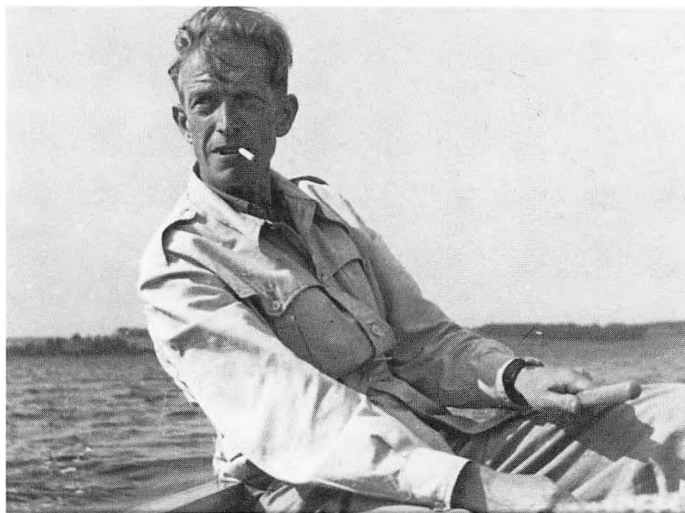

Mor i spisestuen ved det røde chatol, som har stået i fars fødehjem, men også det restaureret og malet med blomster af mor. Over hendes hovede – og over et ungdomsportræt af mig – ses, hvad hun skar til Esben, da han kom hjem fra krigstjeneste. Det er det våbenskjold, man anvendte i hans squadron i Royal Norwegian Air Force. Det morede hende, at man symbolsk brugte vikingskibet, og gav det vinger på!

Det kneb for Esben at slå sig fast ned herhjemme efter de urolige udlandsår, og så fik han, som en af de første, den idé at rejse ud og optage film i sommerhalvåret og i vinter-tiden vise dem til egen tekstledsagelse. Han blev en meget søgt foredragsholder og tillige en ypperlig oplæser af fars værker. Under krigen havde han været stationeret i Woodhaven i Øst-Skotland, hvor han var én af en 7-mands-besætning, der fløj *Catalina-flyene* på rekognosceringstogter ud over Atlanten, eller de ledsagede skibskonvojerne nord om Norge til Murmansk, hvad han altsammen skildrer i sin bog »Bag blå Horisonter«.

»Der er intet så dejligt som Jenle en sommerdag«, sagde Esben, der havde set så meget af den vide verden. Her er han i sin båd, *Catalina*, ud for Jenle, som ses over hans højre skulder. – Esben døde, blot 47 år gammel, af en hjertesygdom, han havde pådraget sig under krigen.

Mor som 87-årig i det lille bibliotek, som blev hendes kæreste opholdssted på hendes gamle dage, da hun ikke længere kunne »stå på værkstedet«. Hun var en ypperlig brevscriber og havde forbindelse med mange mennesker, og på det omhyggeligste tog hun vare på fars produktion og lod aldrig henvendelser ubesvarede. I det lille, bogforede rum sad hun så lunt i skæret fra den håndskårne lampe og skrev, mens hun røg *mange*, små cerutter.

Mors udskæringer præger rummene på Jenle, men hjemmets marv er fars bibliotek, som ved hans død i april 1930 talte nær 10.000 titler, og i kister, skabe og skuffer lå breve, avisudklip og fotografier af folkloristisk og personalhistorisk interesse, altsammen ordnet langvejs af far selv, og i hans seneste år, da han måtte have sekretær efter sin svære sygdom, blev bøgerne katalogiserede. Men far selv vidste

præcis, hvor han skulle finde selv det tyndeste hefte i reolerne, og uden mindste tøven hittede han det udklip eller det brev, han netop ville have fat i.

På et af Skjoldborgs desværre ikke ret hyppige besøg fortalte han far, at Gyldendal ville udgive en samling af de fortællinger, han havde haft trykt forskellige steder. »Og«, sagde Skjoldborg, »jeg har haft en historie i *Hjemmet* og også i *Magasinet* og andre steder, men jeg ka' sgu't find dem, og Louise siger, vi har dem slet int'!« Far gik, fulgt af sin ven, fluks hen på Kisteloftet, lettede låget på den grønne kiste og tog en med karduspapir omvundet pakke frem, mærket med fars blyant: *Skjoldborg*. »Værsgo'!« sagde far. »Her er forskellige udklip vedrørende dig og også flere fortællinger«. Og så fik Skjoldborg pakken på bagagebæreren og cyklede glad hjem til Louise i Løgstør, og fortællingerne udkom.

I en lille bog med sort papbind og slidte, brune skindhjørner og -ryg har far skrevet: »Denne Bog repræsenterer mit ældste Bogindkjøb og stammer fra mit Ophold paa Staby Højskole Sommeren 1882. Jeg husker endnu, hvordan jeg tog med Toget ind til Ringkjøbing og købte den sammen med et Par af Carit Etlars«. – Bogen er Chr. Richardts *Viser og Sange*, som far har skrevet ovenstående i, og han fortsætter »at det næppe er et Tilfælde, at det er den eneste af min Barndoms Bøger, jeg har bevaret gennem Aarene. Chr. Richardts frejdige Optimisme og rene, ukunstlede Form vækker den Dag i Dag min Beundring. Jenle 25/II 1910«.

Som kendt forfatter fik far senere i livet bøger forærenede af kolleger, her har den berømteste skrevet i *Cimbrernes Tog*: »Jeppe Aakjær. Himmerlands Søn sender Fjandboen sin Saga. Naadige Norner af samme Væld næred os begge. Din hengivne Johannes V. Jensen. Okt. 22«.

Fars seneste »bogindkjøb« gjorde han få uger før sin død; det viser regningen fra Levin & Munksgaard, dateret 8.-3.30., hvoraf ses, hvilke yderst forskellige bøger, der er købt til far på Hee's bogauktion, bl.a. Hertz, Gjengangerbreve; Blinkenberg, Renan; Vejle Amts Aarbøger, diverse hefter – 19 stk., Berntsen, Erindringer I og II; og Studenterforeningens Visebog –. Under regningen står: »De øvrige Numre gik for højt efter vort Skøn. Venlig Hilsen. Deres hengivne Oscar Levin«. Regningen for de 14 titler lyder med salær og 10 % provision på 53,91 kr.!

Ifølge fars testamentariske ønske skænkede hans arvinger en stor samling manuskripter, breve og udklip til Det kgl. Bibliotek, hvor man dog først under den nuværende rigsbibliotekar, Palle Birkelunds, ledelse har oprettet et velordnet Aakjær-arkiv, hvortil vi herfra også i de seneste år har bidraget med adskilligt.

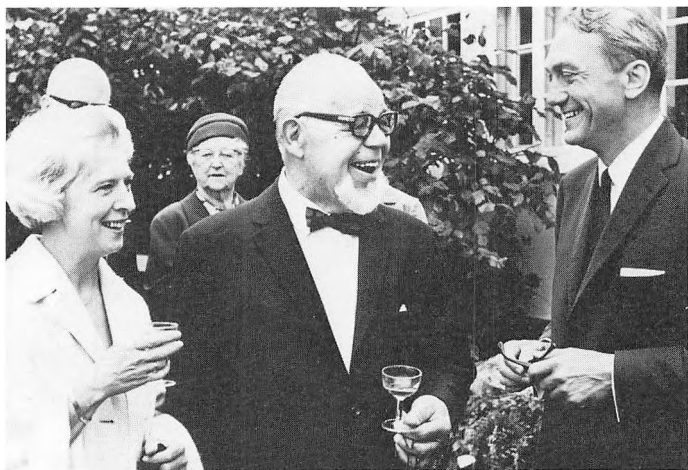
Min halvbror, afdøde rigsarkivar, dr.phil. Svend Aakjær, fars ældste barn, fik derudover ca. 150 titler til Viborg Landsarkiv, hvor han dengang var landsarkivar. Bøgerne er naturligvis sat ind i den sammenhæng, hvor de hører hjemme, men Svend lod lave et stempel, så der foran i hver enkelt bog står: Fra Jeppe Aakjærs Bibliotek.

Mens jeg var fars sekretær, sagde han en dag til mig: »Når jeg er død, skal I lade bøgerne sælge, så interesserede kan få glæde af dem. De skal ikke stå og vende ryggen til læserne«. Der blev solgt en del i kommission hos Levin & Munksgaard i de første år efter fars død, og ydermere har jeg solgt noget igennem årene, men skønt meget er givet bort, og en del er solgt, er der stadig meget såre værdifuldt tilbage, og alt, hvad der er gået ud af samlingerne, er registreret, så man vil kunne se, hvad biblioteket bestod af ved Jeppe Aakjærs død.

I min sekretærtid begyndte far udgivelsen af sine Livs-

erindringer, som han altid kaldte dem, og jeg havde min sag for som begynder ved skrivemaskinen, men ind imellem gav far sig tid til at vise mig, hvad han kaldte »en godbid« fra sine samlinger. Han fortalte så godt og var så tilpas, når han færdedes mellem de kære bøger, som jo ofte var »indkjøbt« på bekostning af andre ting til huset; bl.a. er det tydeligt, at reoler, skabe og kister er yderst beskedne rammer om de sjældne ting, der er i dem. Men far sagde til mor: »Kan du ikke pynte det, Nanna«, og mors udskårne hylder snor sig jo under vinduer og over døre som blomsterranker, og de gamle standkister, der i årenes løb blev indkøbt til at lægge udklip og arkivalier i, og som så så fæle ud, når de ankom, er da så fine, som de nu står i det store biblioteksrum, der blev indrettet i det oprindelige loftsrum under tagspærene. Ved en af de lejligheder, hvor jeg må give den daglige omviser en »hjælpende hånd«, når der i åbningstiden i juli er stor tilstrømning, var der blandt publikum en gammel mand, der tavs lod blikket glide fra den ene reol til den anden i fars stue, dernæst på Kisteloftet, for til sidst, da han så det lille Biblioteks bogklædte vægge, at vende sig om mod mig og spørge med dyb undren: »Trour do værkli', Jepp' hår lø'st all dem bøg'er?« Og det tror jeg virkelig, far har. Mange bærer præg af at være læst med særlig opmærksomhed; de har små, forsigtigt anbragte blyantsmærker; skulle der skrives noget, blev det gjort på en noteseddel anbragt i bogen, så den stak lidt ovenud. De står i mange endnu i dag.

Far mistede aldrig sin barndoms respekt for *bogen*. Han var overmåde omhyggelig i sin omgang med selv den mest uanselige bette ting i sin egen samling, men såvist også hvor han på arkiver, biblioteker og andre steder havde med skrifter og bøger at skaffe.

Den 10. september 1966 var det hundrede år siden, far blev født, og min mand og jeg holdt en fest her, hvor vi havde indbudt de, der står fars digtning nær, de der står Jenle nær – og de, der står os nær. Vi var nær 100! Til højre ses gæsterne foran huset. Det ses bag ruderne, at flere har taget mod opfordringen til at bese huset indendøre, inden vi skulle over i det store telt, hvor vi spiste frokost, og hvor mange af gæsterne holdt uforglemmelige taler, og flere af kunstnerne reciterede fars digte, og alle sang vi: Jeg lagde min gård i den rygende blæst –.

Det var næsten en hel Jenlefest!

Herover ses fra venstre skuespillerinden Asta Esper Andersen, skuespiller Kai Holm og daværende kulturminister Hans Sølvhøj. Damen bag ved dem er Anna Sønderholm, datter af Johanne og Sigurd Rambusch, i hvis hjem i Sjørup Lægebolig, syd for Skive, far skrev: Jeg lagde min gård –

Min mand, Hans Bjerre, står mellem sine radikale partifæller, Karl Skytte og A. C. Normann; Julius Bomholt morer sig, og billedhugger Anker Hofmann fortæller ivrigt med glas i hånd. Til venstre museumsdirektør Gerda Rasmussen fra Fåborg Museum og inspektør Egmosen fra Fåborg sygehus, hvor min mand var overlæge i 27 år.

I sommeren 1959 spurgte H. C. Hansen, som jeg kendte, om han og hans kone, Gerda, og et par af deres venner måtte komme på besøg på Jenle dagen efter Rebildfesten, hvor statsministeren skulle tale. De kom, og før frokosten gik jeg med H. C. op i fars stue og viste ham bl.a. den reol, der rummer alle førstetryk af fars ting; men jeg kom til at sige førsteudgaver af hans bøger. »Hvorfor står den så her?« spurgte H. C. rapt og tog »Arbejderens Almanak« ud. Jeg rettede, lidt flov, min fortalelse. H. C. gik adræt omkring, intet undgik hans opmærksomhed, og jeg havde min sag for som omviser! »Her er to hele hylder med Robert Burns's bøger. Husker du, hvad din far skrev, da han havde besøgt Burns' hjem –?«, og H. C. citerede: »Jeg har gået i gyldne sale/stået i høje katedraler/men dit hjem, du store Skotte/dybere til sindet taler«.

Ved bordet sagde han til mor: »Sidst jeg var her, blev jeg ikke så godt modtaget!« Og så fortalte han, at han og Harry Holm, der i 1926, som netop udlærte, arbejdsløse typografer cyklede landet rundt og optrådte i DSU-afdelinger med sang og mandolinspil, var kommet her til Jenle-festen, da de havde set, at socialminister Borgbjerg skulle tale. »Vi vovede ikke at hilse på nogen, men vi fik af en af karlene lov til at sove i laden om natten«, fortalte statsministeren.

Forhaven.

Høslet omkring Møllen.

Jenle i sommersonn.